

INGLIZ TILINI O'QITISHDA NOTIQLIK KOMPETENSIYASINI BAHOLASH MEZONLARINI ISHLAB CHIQUISH

Rahimova Maftuna

G'ijduvon tumani 21-maktab

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitishda notiqlik kompetensiyasini baholashning zamonaviy mezonlarini ishlab chiqish masalalari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor nutqning ravonligi, grammatik aniqlik, leksik boylik, talaffuz, mantiqiylik va muloqot samaradorligi kabi omillarni qamrab oluvchi kompleks baholash tizimini yaratish zaruratiga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *notiqlik kompetensiyasi, baholash mezonlari, ingliz tili, ravonlik, grammatik aniqlik, leksik boylik, talaffuz, muloqot samaradorligi.*

Аннотация: *В статье анализируются вопросы разработки современных критериев оценки ораторской компетентности при преподавании английского языка. Основное внимание уделяется необходимости создания комплексной системы оценки, включающей такие факторы, как беглость речи, грамматическая правильность, лексическое богатство, произношение, логичность и коммуникативная эффективность.*

Ключевые слова: *ораторская компетентность, критерии оценки, английский язык, беглость, грамматическая правильность, лексическое богатство, произношение, коммуникативная эффективность.*

Abstract: *This article analyzes the issues of developing modern criteria for assessing oratory competence in teaching English. The main attention is paid to the need to create a comprehensive assessment system that includes factors such as fluency of speech, grammatical accuracy, lexical richness, pronunciation, logicity and communication efficiency.*

Keywords: *oratory competence, assessment criteria, English, fluency, grammatical accuracy, lexical richness, pronunciation, communication efficiency.*

Kirish. Notiqlik kompetensiyasi – bu chet tilini o'zlashtirishning eng muhim ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, o'quvchining g'oyalarini aniq, ravon va mantiqiy tarzda yetkazish qobiliyatini anglatadi. Zamonaviy ta'limda kommunikativ yondashuv ustuvor ahamiyatga ega bo'lishiga qaramay, notiqlikni baholashning aniq va standartlashtirilgan mezonlari hali ham yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ko'pincha baholash subyektiv va fragmentar xarakterga ega bo'lib, o'quvchilarning haqiqiy nutqiy salohiyatini to'liq aks ettirmaydi [1]. Shu sababli, ingliz tilini o'qitishda notiqlik kompetensiyasini

baholashning ilmiy asoslangan, aniq va amaliy mezonlar tizimini ishlab chiqish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi.

Asosiy qism. Notiqlik kompetensiyasini baholash ko'p qirrali bo'lib, unga bir qator o'zaro bog'liq komponentlar kiradi. Birinchi va eng ko'zga ko'ringan mezon – bu ravonlik. Ravonlik nafaqat tezlikni, balki nutqning uzilishlarsiz, tabiiy oqimini anglatadi. Baholashda pauzalarining uzunligi va chastotasi, to'xtab qolishlar va so'zlarni qayta-qayta takrorlash holatlari inobatga olinadi [2]. Ikkinchi muhim mezon – grammatik aniqlik. Bu mezon o'quvchining turli grammatik tuzilmalarni (zamonlar, egallik, modal fe'llar, gap tarkibi) nutqida qanchalik to'g'ri va mazmunli qo'llay olishini ko'rsatadi [3]. Uchinchi omil – leksik boylik va uning mavzuga muvofiqligi. O'quvchining so'z boyligi uning mavzuni turli nyanslar va so'z birikmalari yordamida ifodalash qobiliyatini ko'rsatadi. Bir xil so'zlarni qayta-qayta takrorash, mavzuga oid maxsus terminlardan foydalana olmaslik, past ball olishiga olib keladi [4].

To'rtinchi jihat – talaffuz va intonatsiya. Talaffuzning aniqligi, shuningdek, urg'u va ohangning mazmunga mos kelishi tinglovchining tushunishini sezilarli darajada osonlashtiradi. Aksent mutlaqo bartaraf etilishi shart emas, lekin u muloqotga xalaqit bermaslik darajasida bo'lishi kerak [5]. Beshinchi mezon – mantiqiylik va mazmunning uyg'unligi. Fikrlar almashinuvi mavzuni to'liq ochib berishga xizmat qilishi kerak [6]. Oltinchi mezon – muloqot samaradorligi. Bu mezon o'quvchining suhbatdoshining gapiga javoban reaksiya ko'rsatishi, savol berishi va javob berishi, muloqot vazifasini bajarishi kabi interaktiv ko'nikmalarini baholaydi. Taklif etilayotgan mezonlar tizimi baholashni tizimli va obyektivlashtirishga xizmat qiladi. Har bir mezon uchun aniq deskriptorlar (masalan, 1-4 ball shkala bo'yicha) ishlab chiqilishi, bu esa baholovchilar subyektivligini minimallashtirishga yordam beradi.

Xulosa. Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, ingliz tilini o'qitishda notiqlik kompetensiyasini samarali baholash murakkab, ammo ijro etilishi shart bo'lgan vazifadir. Ushbu ishda taklif etilgan ravonlik, grammatik aniqlik, leksik boylik, talaffuz, mantiqiylik va muloqot samaradorligi kabi mezonlar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning nutqiy rivojlanishini aniqroq kuzatish va ularga individual tavsiyalar berish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mezonlarni ishlab chiqish nafaqat baholash jarayonini soddalashtiradi, balki o'quvchilarga o'z kamchiliklarini anglash va ularni bartaraf etish yo'nalishlarini ko'rsatib beradi. Kelajakda ushbu mezonlar asosida aniqroq baholash ko'rsatkichlari va rubrikalarni ishlab chiqish, shuningdek, o'qituvchilar uchun maxsus metodik qo'llanmalar yaratish maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, H. D. (2004). Language Assessment: Principles and Classroom Practices. Pearson Longman.
2. Fulcher, G. (2003). Testing Second Language Speaking. Pearson Education.
3. Azizova, N. (2020). Chet tilini o'qitishda nutqiy kompetensiyani shakllantirish. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi, (3), 25-29.
4. Luoma, S. (2004). Assessing Speaking. Cambridge University Press.
5. Ismatullayeva, N. (2019). Zamonaviy til o'qitish texnologiyalari. Toshkent: "Fan va texnologiya".
6. Abduraximova, D. (2021). Kommunikativ kompetensiya: nazariya va amaliyot. Ta'lim va innovatsiyalar, (5), 45-48.

